

Fra det Kongl. Landhuush. Selskab, har Udgiveren modtaget efterstaaende Efterreining fra Hr. Forpagter Faber, paa Kringleborg, angaaende hans Qvægs fortsatte Staldforing, hvilken Udgiveren saameget hellere meddeler Læserne, som den indeholder adskillige mærkelige Ytringer.

Staldforing paa Kringleborg.

I det jeg giver mig den Ære at fremsende Betruslighed for mit tredie Aars Forsøg med Staldforing, søler jeg mig vlistig til at anmeldte, hvorvidt dette Forsøg har haft eens Udfald med de forrige, samt hvorvidt et og andet forskjiltæn er erfaret, og endelig om noget derved for Landmand synes nyttigt at underrettes om eller advares imod.

I.

Uagtet Indretningen af de her værende Qvægskalde er slet og uhensigtsmæssig, var det Kartoffelafgrøden sidste Aar var saa slet, at blot 50 Ld. kunde blive anvendte til Qvæget, indtil Grøntoder kunde erholdes, begyndtes og udføretes Staldforingen af alt det Livvæire, jeg havde vinterforet, uogle Stude og Ungheveder undtagne, der gredes paa Borts, hvorfra de i Efteraaret vare kjøbt. Begyndelsen skedte usædvanlig tidlig, nem-

lig den 28de Maj, dog blot med en Gist Grønt daglig i 8 Dage. De følgende 4 Dage gaves 2 Givter, de næste 4 Dage 3de og saaledes indtil Staldforingen blev allene, med 5 à 6 Givter Grønfoder.

Naar jeg tydelig maa erkjende, at neppe det halve Antal Qvæg kunde tilberlig fødes ude paa det til Staldforingen anvendte Areal, smerter det mig desmere, at jeg hos mig selv og Andre maa erfare Mangel paa Tøne til at indrette Staldene, henigtsmæssigt, saaledes som jeg tilforn har haft aaben Stald, eller efter den Raade nuværende Amtsprovst Bøgh, den Tid Sognepræst i Præsto, indrettede sin Qvægstald, og som af mig blev foreslaaet. Endelig beklager jeg, at jeg ikke ved nye Staldes Bygning hos Landmænd har endnu seet, at Rogen har havt for Die, at træffe saadan Indretning, der med Hensyn til Sommerstaldforing er passende *).

2.

Den 5 Juni fik Qvæget daglig som nævnte 2 Givter, nemlig en Gist Rodkløver og en Gist Raigræs. Hestene, som valgte Gnullkløveren, bleve næsten udelukkende forede dermed, naar jeg undtager en halv Snees Svin, der graadigen fortærede daglig en Deel deraf.

*) De aabne Stalde ere ikke gode, undtagen naar Qvæget blot staldretes i de varme Sommermaaneder.
11dg.

I Aaret 1817 har jeg erfaret; at andet Mars Afgrøde af Raigræsset er saare ubetydelig, at Jorden er langt værre at bearbejde end efter Rødkløver. Undtager jeg derfor enkelte Steder, hvor Rødkløveren slet ikke vil frem, afskediger jeg derfor, ligesom i Sjælland *lolium perenne* af min Tjeneste ved Staldforingen. *)

I Aaret 1817 har jeg håndseviis erholdt en Rængede Gullkløver, som de Lærde kalde *Medicago lupulina*, hvor gierne jeg som Ikketorner ønsker at kalde den Snegkløver, fordi jeg finder den ofte at vore vildt og kan ikke skjelne den fra en Art Kløver, som den af sine Skribter om Accieplantning bekjendte Hofraad Medicus, omtrent for en Snes Aar siden, kaldte Schærstuslee, og hvoraf jeg, om jeg ikke taar feil, saae et lidet Stykke Land besaaet hos Inspektør Wölker i Kjøng. Offentlig har jeg i økonomiske Korrespondent gjort Rede for mine Erfaringer, og har gaaet Anledning til at indlemme denne Kløverart blandt mine Staldforingsplanter, endskøndt den grøn ikke giver saa stor Afgrøde som Rødkløveren. Man kalde den hvad man vil, jeg holder den for at være *Trifolium***)) og jeg beholder den

*) Paa lette Jorder fortjener den meget at anvendes.

B. S. K.

**)) Derfor den af Hr. Faber dyrkede gule blomstrende Plante er den som vi osaa her have hørt, saa høret den aldeles ikke til Kløverplanten (*Trifolium*), men aabenbart, som osaa den i Ra-huus viser, til *Medicago lupulina*, Lucerna. og er ingen anden end *Medicago lupulina*. (Humleagtig Snegleboede.) Udg.

indtil flere Erfaringer vise mig dens mindre Brugbarhed. Man siger, den blot er toaarig, men voxer gjerne bestandig, hvor den engang er saaret. Er her ei contradictio in adjecto, saa troster jeg mig ikke ilde ved dette Tilfælde. Efterat Kloveren, hvorom mældt er, tilhobe havde givet første Slet, brugtes Bisker med Havre og Urter.

Men jeg erfarede, at Hestene slet ikke vilde æde Urterne, men alle vragede dem. Dvæget derimod tog til takke dermed, dog fortærede det hellere det Grønsoder, hvori ingen Urter vare. Forskæl paa graae og hvide Urter gjordes ikke. Denne Erfarina anmeldes, fordi Landmand have anbefalet mig Urtesæd som et fortrinligt Grønsoder. Raadet er prøvet, men jeg følger det ikke videre. Det streed med min Mening, hvortil jeg var ledet ved at see, hvorledes Dvæget, der kom i en Urtemark, ikke aad af Urterne, saalænge andet ædeligt var i Marken. Med Billighed burde man bede de Herrer, der give gode Raad, først selv at prøve dem, og dernæst, efterat have seet med egne Øine, da udsende dem til den agerdyrkende Mennesskehob *).

3.

Da der af de 46 Røer, hvoraf Gaardens Besætning skal bestaae, findes 7 som udsattes,

*) Urter ere et godt Foder til Hornkvæget, kun maae de ikke vrende at afblomstre; da forsmaaes de, og selv Biskerne ades da med mindre Begjærighed.

7 som ere 3 Aar gamle og indfattede, samt atter andre 7 der kælve fra Mortensdaa til Juul, saa kan der neppe antages at være flere end 25 ordentlige malkende Kæer. Daglig erholdtes blot omtrent 184 Potter Mælk. Skjøndt Dvæget fra den 26de August og indtil nu har gaaet lost i Græs og Kløver, der er over Klovene, har det dog ikke givet mere Mælk, hvoraf jeg slutter, at Staldforingen ikke formindsker Mælkens Mængde, og at Dvæget foredes tilstrækkelig. At Dvæget i Henseende til Huld er fortrinligt, er synligt for enhver. Fordølge vil jeg imidlertid ikke, at jeg formoder, at Staldforing er fordelagtigere for Hedeqvæg end Malfeqvæg. Dog Erfaring har jeg ikke for mig. Og forstaaer jeg end at ordne de Forsøg, der i den Anledning nødvendigen maatte gjøres i deres Mængfoldighed og Forskjellighed, saa staaer det ikke nu og her paa Stedet i min Magt at anfille dem.

4.

Staldforingen foretoges af tvende Mennesker, der allene passede Dvæg og Kaar. Til Hestene hjemførte en Tredie 2 Gange daglig det Nødvendige. Paa en stor Hestvogn kunde til Dvæget og Kaarene det Nødvendige hjemføres paa 3 Læs. Men paa den Enspændervogn med 2 Hjul, som egentlig brugtes, hjemførtes blot en Svæt til 45 Dvægshveder, omtrent 600 Pd., og forbrugtes

saaledes 7 Læs Klober, eller 9 Læs Biffer og
Ærter.

5.

En Mand, der staldfører i Holsteen, har anbefalet meget sin Raade, nemlig blot tvende Gange ugentlig paa Sluffe med forsyndt Hæst at udføre Gjøningen af Stalden. Derved, meente han, spares der megen Urage, og Gjøningen, der stedse blandes med Halm, sammenbrændes desbedre. Denne Raade har jeg ikke kunnet overtale mig til at følge, men derimod tvende Gange daglig ladet udføre Gjøningen, og tvende Gange daglig ladet strøe med Halm under Qvæget. Desuagtet har jeg neppe kunnet erholdet den nødvendige Reenlighed, hvilken endnu maa være mindre, naar Gjøningen samles i $3\frac{1}{2}$ Dag, og af Qvæget sammentrædes, hvortil kommer den uhyre Mængde Fluer, der paa Gjøningen samles og forurenliger Qvæget. For dette Onde vare mine Stalde fri. Er det nødvendigt, at Gjøningen skal have anden Blanding end den, som skeer ved daglig Udførelse, lagvis Lægning i Røddingstødet og Bedækning med Strøelse, er det nok raadeligst at foretage dette i selve Røddingstødet enten ved Hølk eller ved Trædning af Creature. Kunde Vaskning og Striglen anbringes i Stalden, vilde det til Reenligheds Fremme endnu være snffeligere.

6.

Pf den flatte Qvægrace, her paa Gaarden fandtes, er nu intet tilbage. Dog var der imel-

lem en og anden god Ko, men disse vare udlevede og tandløse, og uduelige til Tillæg. Det var, jeg modtog Forpagtningen, både 9 Stykker, deels formedelst Mangel paa Hø, deels af tilfjæbt Dvæg, af Blodpis, da det ei kunde taale den Skovgræsning, hvorpaa det saa tidlig maatte sættes. Mit fra Sjælland medbragte Dvæg leed meget, og kunde næsten aldrig glemme det første Aars Lidelser. For at forbedre Dvæggræsen, lod jeg komme 2 Aars Qvier fra Holsteen, ligeledes Tyre sammesteds fra. Ved Parring med nogle fortrinlige Køer, jeg bragte fra Sjælland, og ved Parring af en særdeles smuk Race af disse faldne Tyr med Køerne af holsteensk Race, har jeg nu ved eget Tillæg tilveiebragt en god Dvægart, der dog efter mit Dømmeme synes mere stiftet til Fædning end Malkning. For at forædle Dvægarten her i Egnen tillader jeg dens Beboere at faae Køer belagte, under den Forpligtelse at tillægge Kalvene. Men af mit offentlige Tilbud at afhænde Tillægstyre, der have 6 Uger pattet deres Mødre, have blot 3 benyttet sig. Fordommens Magt er for stor til strax at kunne betvinges. En Kalv, der i 6 Uger har pattet, maa jo fædse beholde denne Bane, og saaledes bringe Uæmpe i ethvert Mejerie? Jeg tilstaaer, at det vilde blive Tilfældet hos dem, der sætte 6 Ugers Kalvene blandt sit Malkeqvæg. Her derimod veed vi ikke af sigt.

Da det er mig bekjendt, at der anstilles Forsøg med at opdrage Tillægskalve ved deres Mødres

Mælk, som de selv ved Pætning forskaffe sig, tillader jeg mig at anbefalde mine dermed begyndte Forsøg. Dog erkjender jeg, at jeg herved og ved mine øvrige Aanmeldelser havde været mindre vidtloftig, hvis Selskabet afvigte Nar havde bedømt mig strengere og ikke tillagt mine Jagttagelser og disses Fremstillinga noget mere Værdi, end de maa, itte virkelig fortjene.

Den almindelig vedtagne og brugte Maade to eller tre Gange daglig at folde Tillægskalbene med Mælk, kan ikke andet end odlægge eller i det mindste fordrive Fødselsbesværlighederne, ikke engang at tale om, at Kalbene ikke nyde Raamælken men det end den droiere fødende, til hvilken de i deres forrige Elima slet ikke var vant. Ved at patte Moderens opdrages Kalbene naturligt, og derfor bedre. De nyde passende Næring i tilbørlig Tid, og vannes ikke til en Slugenhed og Umættelighed, der, om den opfyldes, dræber dem, eller gjør dem til Banttrøninge, næst naar Mælken ophører. Det berøer blot paa, at Køerne ikke komme derved i den Tilstand, at de give mindre Mælk, eller derved letteligen vrænes til, slet ingen at ville give, i det de ikke siden ville lade sig malke. Sagen af Døene har været Tilfældet her. Dog maae iagttages, at Kalven ikke bør patte Moderen, naar den er den første Kals, da hun saaledes ikke kommer til at kjende Mælkspigen. Ligesom man ikke heller ved en ikke aldeles tam

Køe bør iærkfætte Forsøget, uden i den Tid, Køen staaer paa Stald.

Naar en Kalb skal opdrages til Tillæg eller fedes, udfordres dertil Mælken af flere Køer, naar disse staae paa tørt Foder, og Mængden maae formeres i Forhold til den Slugenhed, hvormed Kalven modtager langt mere, end der udfordres til den Afsetning, Naturen har indrettet.

Naar Kalven patter sin Moder, erholder den Mælken varm i mindre Portioner, og paa den Tid Møden erindrer om det Nødvendige. Hvor velgjørende denne Maade er for Køerne, der ofte lide ved spændte Øvere, er betydeligt, og at Mælken maa ydes rigeligere, fordi den stedse suges igjennem Mælkeaaerene, uden at faae Tid til at affætte sig gjennem andre Veie eller ved Standning nodes dertil, synes ligesaa afgjort.

Omtrent i de første 14 Dage har Kalven allene pattet sin egen Moder. Efter denne Tidsforløb har Kalven behovet mere, og har vænnet sig til at søge hos Naboerne, hvad den savnede. Nogle Køer tillade sig Smausen, andre lide blot deres egne Kalve. Imidlertid har dette frie Levnet ikke forhindret Mælkningen, som sædvanlig, blot at nogle af Køerne have givet mindre Mælk. Denne Maade er — efter Ordsproget — ligesaa lang, som bred; og min Mening hælder dertil, at Mælk spares, saa meget mere, som Køerne uddet Bindes i de Hefte.

trækkes bedre, end af Malkepigenes Kingre. Ved lige Foder udmagres den Koe, der har Kalven, mere end den, der malkes.

Her har det aldrig været Tilfældet, at den Koe, Kalven fratages, ikke har villet ladet sig malke. Kun længtes de een eller to Dage efter Kalven, især om den opholdt sig nær Kostalden. De Kalve, der paa denne Maade fedes, blive maastee mindre i Vægt efter deres Alder, men i Velsmag tabe de intet.

7.

At Mælk, Fløde, Smør og Ost ikke har haft nogen Affmag, derom har enhver, der har gjort mig den Fornøielse at nyde deraf i mit Huus, overbeviist sig. Ikke en eneste Gang har Smørret været blødt eller hvidt sidste Sommer. Endog Sommersmørret fra 1816 har holdt sig usfordærvet indtil Maimaaned dette Aar *)

8.

Nyelig er opkøst det Spørgsmaal: Om Gødning, sanket om Sommeren ved Staldføring, kan strax udføres og være tienligt for Vintersæden. Mit Svar lyder saaledes: I alle de Aar, jeg, deels i Sækkand har staldforet, deels her paa Landet første Sted, 12 Aar i det Mindre og 2 Aar i det Større, og her 2 Aar i det Mindre og 3 Aar

*) En saare mærkelig Erfarings, som ei bør snatigen læses og — hurtigen glemmes. Udg.

i det Storre, har jeg anvendt Staldforings-
Gisdnngen til Vintersæd. Den først faldne er
ved St. Hansdagstid eller 14 Dage senere ud-
ført; ja nogle Aar endog en Deel af den senere
faldne Gisdnng; og aldrig har jeg opdaget mind-
ste Kærskiel, naaget ofte uden Blanding Staldfo-
ringsgisdnngen er anvendt paa et eller andet
Stykke. Dog har jeg anseet den mindre anven-
delig for Leerjord, end for Muld eller Sandmuld,
og ladet den lægge noget tykkere, naar deri ikke
har været blandet tilstrækkelig Halm.

9.

Paa Dvægets Sundhedstilstand har Stald-
foringen ikke vist skadelig Indflydelse. Ikke en-
gang Yverne have været beladte med noget Slags
Udslæt. I disse Dage have nogle Køer faaet
ondt i Klovene, eller den saakaldte Klovesyge,
men dette maa snarere ansees for en Folge af
Nydelser af Foder, som i Høsten 1816 fordærvedes
eller brændte sammen. Da jeg anseer denne Syg-
dom ligeartet med Hestens Duk, bliver den af
mig paa samme Maade behandlet.

Saaledes tillader jeg mig at slutte Anmæl-
delsen om mit tredie Staldforings-Korsøg i det
Storre her paa Landet. For Eftertiden vil jeg
vove at udelade Ravnet: Korsøg, endskiøndt jeg
sandsynlig hvert Aar derved vil faae noget at lære.
Som Grundføtning indlemmer jeg Staldforing i

min Agerdyrkningstheorie, en Plads, 18 Mars
 Forsøg vel tør hjemle den.

Ja, jeg lover høert Nar at mælde mig ved
 Præmieæftningen, indtil flere Landmænd erkjende
 Sagens Gavnlighed, eller var det end saa, at de
 blot misundte mig den Hæder, at tælles blandt
 dem, der stadig arbeide fremad til Agerbrugets
 Forædling, og stræbte at overgaae mig.

Kringelborg paa Falster, den 24 Sept. 1817.

Verbodigst

P. D. Faber.
